

K PRONÁSLEDOVÁNÍ V SOUDOBÝCH OPERACÍCH

Dějiny válek a vojenského umění učí, že ve všech válkách minulosti bylo vždy snahou bojující strany, která v daném boji byla poražena nebo jí porážka hrozila, organizovaně, skrytě a rychle odejít z válčiště, odpoutat se od nepřítele a nedat mu možnost konečného, zničujícího úderu. Odchod vojsk v tomto případě měl vytvořit podmínky pro obnovení bojeschopnosti, zaujetí nových obranných čar, postavení a prostorů, nebo pro přechod do útočné činnosti.

Na druhé straně vojska, která dosáhla úspěchu v boji, vyvíjela všechno úsilí k tomu, aby včasným, rozhodným pronásledováním odcházejícího nepřítele mu nedala možnost se odpoutat, přejít do obrany na výhodné čáře a obnovit bojeschopnost. Z těchto důvodů byla pro pronásledujícího charakteristická snaha rozhodným pronásledováním dosáhnout úplného zničení nebo alespoň zajetí odcházejícího nepřítele.

Po zjištění příznaků odchodu nepřítele přecházela proto druhá strana k pronásledování. K tomu využívala nejplynulejší vojska; v dřívějších válkách — jezdecko, v posledních válkách — motostřelecká a tanková vojska.

Známý ruský vojevůdce A. V. Suvorov o cíli pronásledování řekl: „Nikoho nešetřit, nehledět na těžkosti, pronásledovat nepřítele ve dne i v noci dokud nebude zničen, neboť nedokácený les opět vyrosté.“

Rozhodující vliv na charakter pronásledování ve druhé světové válce mělo široké použití tanků, samohybných děl, částečná motorizace pěchoty i dělostřelectva, široký rozvoj spojovacích prostředků a bojového letectva. Tyto prostředky vytvářely možnost pro odpoutání se od nepřítele, vytvářely podmínky pro široký manévry i vedení aktivní činnosti při odchodu. Ovšem i útočník mohl těchto prostředků využít k dosažení rychlého tempa pronásledování. K předjetí odcházejícího, k obsazení důležitých čar a objektů v jeho týlu, k přehrazení cest jeho odchodu a v dalším k jeho rozdrobení a postupnému zničení. Bojová činnost při pronásledování se stala mnohostrannou, složitou a rozhodnou.

Vysoce pohyblivá vojska mohla při pronásledování rychle přeskupovat své síly a prostředky, obcházet prostory bráněné nepřítelem, hlubokým manévrem přenášet údery na jiné směry a ničit nepřítele údery do boků a týlu v součinnosti s vojsky pronásledujícími nepřítele čelně. Letectvo velmi ulehčilo včasné zjištění příprav k zahájení odchodu nepřítele, směry jeho odchodu i uskupení jeho odcházejících sil a prostředků. Údery na odcházející proudy, prostory soustředění vojsk, komunikační uzly, přepravy a další objekty nepřítele působilo letectvo značné ztráty, zpomalovalo a dezorganizovalo jeho odchod a tím vytvářelo podmínky pro činnost vlastních pozemních vojsk. Významnou úlohu plnilo i výsadekové vojsko vysazované do hlubšího týlu odcházejících vojsk k přehražování komunikací, k vedení bojové činnosti proti odcházejícím i z hloubky přicházejícím vojskům nepřítele. Důležitou úlohu při ničení odcházejícího nepřítele na území SSSR měly i partyzánské oddíly, které ničením především ústupových komunikací podstatně zpomalovaly odchod nepřítele a svou aktivní činností mu působily značné ztráty.

Zkušenosti z Velké vlastenecké války dále ukazují, že velký význam při pronásledování měly pohyblivé předsunuté odřady, vysílané především od divízií. Rozhodnou a rychlou činností obcházely proudy odcházejícího nepřítele, ničily jeho zabezpečující jednotky, vedly údery na jeho hlavní síly, obsazovaly přepraviště přes vodní toky, komunikační uzly, železniční stanice, ničily bojové útvary a zařízení, narušovaly velení, vytvářely paniku u odcházejícího nepřítele a znemožňovaly mu přechod do obrany na mezilehlých čarách.

Značně se zvětšil i prostorový a časový rozmach pronásledování. V důsledku toho se pochopitelně zvýšily nároky i požadavky na fyzickou připravenost vojsk a jejich schopnosti vydržet dlouhé a značné fyzické i duševní vypětí. Mohly bych uvést řadu příkladů z Velké vlastenecké války z pronásledování nepřítele do značné hloubky, ve vysokých tempích. Pro názornost uvádím dva z nich:

337. střelecká divize v součinnosti s dalšími vojsky pronásledovala odcházející německá vojska od 5. do 26. března 1944. Za tuto dobu ve složitých povětrnostních podmínkách, v rozbahněném terénu, po zničených cestách bojem prošla 400 km, přepravila se přes Jižní Bug a Dněstr, způsobila nepříteli značné ztráty na živé síle, zajala 5000 vojáků, ukořistila 107 tanků a samohybných děl, 47 děl a 2500 vozidel.

269. střelecká divize po zničení německého uskupení v prostoru Bobrujsk v červenci roku 1944 při pronásledování nepřítele překonala za pět dní vzdálenost kolem 220 km.

Na základě zkušeností Velké vlastenecké války i současné teorie vojenského umění vyplývá závěr, že pronásledování může vznikat v různých fázích útočné a obranné operace.

a) Po úspěšném útoku na nepřátelskou obranu

Tento případ přechodu do pronásledování byl typický i ve Velké vlastenecké válce. Přechod do pronásledování po úspěšném útoku sovětských vojsk byl častým jevem v kampaních v letech 1944—45 a mohl bych uvést celou řadu konkrétních příkladů.

b) Po úspěšném střetném sražení (boji)

Tento případ ve Velké vlastenecké válce, především pokud se týče střetného sražení, nebyl typický. Jako jeden z příkladů mohu uvést přechod do pronásledování po střetném sražení u Prochorovky v r. 1943 při pokusu fašistické armády proniknout k obklíčenému uskupení ve stalingradském kotli. Častěj-

ším jevem byl přechod do pronásledování po úspěšném střetném boji (na taktickém stupni), zejména v operacích 1944—45.

c) Při vedení obranných operací po úspěšném protiúderu

Typickým příkladem je přechod do pronásledování po úspěšné obraně a protiúderu u Moskvy na přelomu roku 1941 a u Kurska v roce 1943.

V soudobých podmínkách širokého používání jaderných prostředků, plné motorizace a mechanizace vojsk, vysokého stupně technizace může být pronásledování vedeno podstatně vyššími rychlostmi i s rozhodnějšími cíli. Tato skutečnost, včetně charakteru vedení soudobých operací, vytváří podmínky pro pronásledování především v taktickém a operačně taktickém měřítku.

Jaderné prostředky umožňují ničit nepřítele mohutnými údery na jeho proudy již v době organizace odchodu. Jadernými údery na uskupení odcházejícího nepřítele v průběhu pronásledování, především v období hromadění jeho sil a prostředků, může být dosaženo zmaření jeho záměru pro odchod a jeho hlavní síly mohou být zničeny. Přitom i odcházející má možnost použitím jaderných zbraní mařit pronásledování. Použitím jaderných úderů na nejvíce nebezpečná uskupení může již při zahájení pronásledování podstatně snížit možnosti útočníka a použitím pozemních výbuchů podstatně snížit tempa útoku. Proto je zapotřebí mít na zřeteli, že jaderné prostředky budou na obou stranách stejně efektivní. Ve výhodnější situaci bude ta strana, která tyto prostředky dokáže cílevědoměji, promyšleněji a s předstihem použít a výsledků jejich účinků využít.

Plná mechanizace a motorizace soudobých vojsk do značné míry rozšiřuje možnosti vést rozhodné údery na odcházejícího nepřítele na široké frontě již v nejkritičtější moment, v období vyvádění jeho vojsk. V samotném pronásledování může pronásledující uskutečňovat rozhodný manévr a hluboké údery do boků a týlu odcházejících vojsk. Tempo pronásledování se značně zvyšuje a ke zničení odcházejícího nepřítele může dojít v kratších časových lhůtách. Na druhé straně odcházející vojska mají možnost vyčlenit silné a pohyblivé jednotky a krycí vojska a údery způsobit pronásledujícímu značné ztráty, zmařit jeho zámysl a uskutečnit manévr silami a prostředky na nebezpečné směry. Hlavní síly se mohou rychle odpoutávat od pronásledujícího, rychlým přemísťováním zaujímat nové prostory a plánovaná postavení ve svém týlu.

Při téměř shodných rychlostech u odcházejících i pronásledujících vojsk (daných současnými parametry techniky na jedné i druhé straně) bude zapotřebí, aby různými, zejména organizačními opatřeními pronásledující dosáhl vyšších rychlostí, mohl předejít nepřítele v ovládnutí důležitých objektů v jeho týlu, přehradit mu cesty odchodu a údery do boků ničit jeho odcházející vojska. V opačném případě nepřítel může mít značnou volnost ve své činnosti a pronásledování nesplní své cíle. Proto velmi efektivně v tomto případě může pronásledující využít především taktické, popřípadě operačně taktické vzdušné výsadky, které bude účelné vysazovat k přehrazení směrů odchodu nepřítele obsazením komunikačních uzlů, přepravišť, soutěsek apod. Z pozemních vojsk bude nejefektivnější k těmto úkolům používat jednotky a útvary vybavené bojovými vozidly pěchoty, které svými parametry splňují požadavky rychlého postupu i vedení silných úderů do boků a týlu odcházejícího nepřítele.

Na organizaci i vlastní pronásledování budou mít pochopitelně vliv i soudobé názory potenciálního nepřítele na odchod. Jejich předpisy uvádějí, že odchod je taková činnost, kterou vedou vojska s cílem přerušit bojovou činnost v dané pro ně nevýhodné situaci, kterou jsou:

- značné ztráty v důsledku úderu nepřítele, zejména jeho jaderných zbraní a nebezpečí úplného zničení;
- neúspěšný průběh předcházejících bojů;
- úspěšný průlom a postup nepřítele u sousedů a vznik nebezpečí obklíčení a zničení.

Kromě toho může dojít k plánovanému odchodu tehdy, předpokládají-li vojska vlákat nepřítele do pastí a tam ho zničit. Odchod je dále přípustný zahájit ke zkrácení nebo vyrovnání fronty a k uvolnění sil a prostředků pro jejich použití na jiném směru. Ve všech případech musí být odchod veden se snahou co možná nejrychleji se odtrhnout od nepřítele. Proto se budou odcházející vojska snažit oslabit pronásledující vojska, způsobit jim značné ztráty, zpomalovat jejich postup a zbavit je možnosti manévru.

Ve všech případech západní vojenští teoretikové uplatňují na odchod tyto požadavky:

- vojska mohou vést odchod výhradně se souhlasem nadřízeného velitele a podle podrobně rozpracovaného plánu;
- přijetí takových opatření u vojsk, aby se odchod nezměnil v neorganizovaný útěk.

Z toho tedy vyplývá:

- pronásledování je velmi složitou a pohyblivou formou útočného boje, ve kterém se obě strany snaží překonat druhou stranu v rychlosti a rozhodnosti manévru, v použití palébné síly i mohutnosti úderů k dosažení svých cílů;

- z hlediska své podstaty je pronásledování souhrnem různých forem bojové činnosti a manévru;

- hlavními požadavky, které zabezpečují úspěch pronásledování, je cílevědomost, vysoká aktivnost, rozhodná činnost, včasnost přechodu do pronásledování, vysoká tempa a nepřetržitost jeho vedení spojená s maximálním vypětím morálních a fyzických sil všech velitelů, štábů i vojsk;

- pronásledující vojska musí být připravena k vedení nejrůznějších forem a způsobů bojové činnosti: střetných bojů s přicházejícími zálohami nepřítele; průlomu obrany odcházejícího nepřítele; dočasného přechodu do obrany k odražení úderů nepřítele nebo k udržení důležitých čar a objektů v týlu nepřítele na směrech jeho odchodu; překonávání překážek všeho druhu apod.

Můžeme tedy pronásledování charakterizovat jako bojovou útočnou činnost vedenou ke zničení odcházejícího nepřítele, která spočívá v rozhodném manévru k přehrazení cest jeho odchodu po souběžných komunikacích s konečným cílem čelními údery a údery do jeho boků a týlu ho zničit nebo zajmout.

Současná teorie operačního umění a taktiky, na základě zkušeností Velké vlastenecké války, předpokládá ničit odcházejícího nepřítele údery letectva, palbou dělostřelectva i ostatních palébných prostředků, nepřetržitým pronásledováním částí sil čelně a úderem hlavních sil do boků a týlu, v součinnosti s taktickým vzdušným výsádkem přetínat jeho cesty odchodu a rozhodnými údery ho ničit.

V soudobých podmínkách je zvláště důležité předvídat možný odchod nepřítele a včas připravit vojska k pronásledování. Při vysoké pohyblivosti i malé zaváhání při zahájení pronásledování umožní hlavním silám nepřítele rychle vyvést vojska z pod úderu a odpoutat se od útočníka. Okamžitý přechod do pronásledování v příznivé situaci naruší organizovanost odchodu nepřítele v období pro něho nejsložitějším — při zahájení odchodu a organizaci vyváděných vojsk do proudů. Přitom dovoluje vniknout do bojové sestavy krycích

vojsk, zmařit jejich odpor, napadnout hlavní síly a v dalším je zničit. K okamžitému pronásledování přecházejí vojska na základě iniciativy svých velitelů, jakmile zjistí u nepřítele příznaky odchodu. Proto velitelé a vojska musí být připraveni kdykoli přejít do pronásledování svými hlavními silami.

Výjimečně důležitou úlohu v tomto období bude mít průzkum, který musí být nepřetržitý do značné hloubky v týlu nepřítele i na jeho křídlech. Všechny druhy průzkumu musí získat údaje především o rozmístění jaderných prostředků, o přípravě a zahájení odchodu nepřítele, o organizaci pochodových proudů, o předpokládaných obranných čarách, síle a činnosti krycích vojsk, přicházejících zálohách z hloubky, rozmístění velitelských stanovišť apod. Je pochopitelné, že rozhodující význam bude mít vzdušný průzkum. Je ovšem zapotřebí využít i pozemní prostředky průzkumu, které v některých případech mohou plnit i dílčí bojové úkoly.

Jaderné prostředky bude zpravidla nejúčelnější použít k ničení prostředků jaderného napadení nepřítele, jeho hlavních uskupení, přicházejících záloh, míst velení a letounů — nosičů na letištích. Důležité místo bude mít v tomto případě letectvo, které může účinně ničit zejména pohyblivé a malorozměrné cíle; jeho úkol bude spočívat i v získávání nadvlády ve vzduchu s důrazem na daný prostor.

Důležitý úkol při pronásledování budou plnit taktické vzdušné výsadky. Mohou být úspěšně použity v týlu nepřítele k ovládnutí komunikačních uzlů, přeprav přes vodní toky apod., k ničení důležitých objektů i k dezorganizaci a zabránění odchodu nepřítele. Složité úkoly budou plnit zpravidla v součinnosti s předsunutými odřady pronásledujících vojsk, protože hlavní jejich síly mohou vést údery do boků hlavních sil odcházejících vojsk. Z toho je zapotřebí vycházet při stanovení sil a prostředků vzdušných výsadků i předsunutých odřadů. Vycházíme z toho, že nemohou počítat s rychlou podporou svých hlavních sil a přitom mohou vést boj jak s odcházejícími vojsky, tak i s nepřítelem přicházejícím z hloubky. Proto bude vhodné je zesílit dělostřelectvem, protitankovými prostředky, prostředky PVO, ženijními jednotkami a zabezpečit dostatečnými zásobami pohonných hmot, munice, proviantu, léčiv a jiným potřebným materiálem.

Předsunuté odřady při pronásledování se nebudou zpravidla zavazovat do bojové činnosti, ale rychle pronikat do týlu odcházejícího nepřítele. Při střetnutí se slabým nepřítelem ho ničí palbou ze všech druhů zbraní, aniž by podstatně zpomalily svůj postup. Silné odpory nepřítele bude účelnější zpravidla obcházet a jejich likvidaci přenechat hlavním silám.

Nejefektivnějším způsobem pronásledování je souběžné pronásledování, spojené s čelním pronásledováním. Proto část hlavních sil vojsk, která přechází do pronásledování, bude ničit čelními údery hlavní síly odcházejícího nepřítele, bránit a zdržovat jeho odchod, jejich vyvedení z boje a tím umožňovat souběžné pronásledujícím vojskům pronikat do boku a týlu odcházejícího nepřítele, přehrazovat mu cesty odchodu a postupně ho zničit. Velkou pozornost při pronásledování musí velitelé a štáby věnovat rozdělení úsilí sil a prostředků, všestrannému zabezpečení, součinnosti a nepřetržitosti velení. Vzhledem k charakteru vedení bojové činnosti půjde o to, aby pro souběžné pronásledování byly vyčleněny zejména vysoce mobilní, pohyblivé prostředky a tak vytvořeny podmínky pro vysoká tempa, k dosažení větší rychlosti než odcházející vojska nepřítele. Důležité bude znemožnit spojení odcházejících vojsk s přicházejícími zálohami z hloubky. Význam bude mít správná volba souběžných komunikací

i terénu pro rychlý postup pronásledujících vojsk do týlu nepřítele. Pro čelní pronásledování je zapotřebí vyčlenit především účinné palebné prostředky a prostředky pro zneškodňování a odstraňování překážek a zátarasů všeho druhu.

Velení bude charakterizováno některými význačnými specifickými rysy, které spočívají především ve větší samostatnosti a iniciativě všech velitelů a štábů i nepřetržitosti součinnosti. Úkoly pro pronásledování budou zpravidla stanoveny do větší hloubky a na delší období.

Metodika práce velitele a štábu svazu i svazku zůstává v podstatě stejná jako při rozhodování v průběhu útočné operace (boje). Důležitý význam pro splnění stanovených úkolů budou mít předběžná nařízení předávaná technickými pojiťky nebo styčnými důstojníky, v některých případech i při výjezdu hlavních funkcionářů. Podobná metoda bude i při organizaci součinnosti.

Ve svém rozhodnutí pro pronásledování velitel armády (velitel divize) především stanoví:

- hlavní uskupení nepřítele a jakým způsobem je ničit;
- použití jaderných prostředků, vyčleněného úsilí letectva a taktického vzdušného výsadku;
- síly a prostředky vyčleněné pro čelní a souběžné pronásledování a jejich úkoly;
- směr postupu druhého sledu, předpokládanou čáru jeho zasazení a úkoly;
- úkoly armádním (divizním) zálohám;
- úkoly pro všestranné zabezpečení pronásledování;
- zabezpečení velení a nepřetržitosti součinnosti.

Závěrem je zapotřebí zdůraznit, že soudobé pronásledování bude charakteristické vysokou manévrovostí, vysokými tempy, různými formami a způsoby bojové činnosti na rozsáhlém prostoru. Pronásledující vojska budou nucena často měnit operační (bojové) sestavy — od pochodových proudů před před-bojovou sestavu až do bojové sestavy a naopak.

Nejdůležitější podmínkou úspěchu při pronásledování je včasné zjištění zahájení odchodu nepřítele a neustálá připravenost vojsk přejít k rozhodnému pronásledování. Toho můžeme dosáhnout především všestrannou nepřetržitou průzkumnou činností, zabezpečením nepřetržitého velení vojskům, vysokou iniciativou velitelů všech stupňů a bojeschopností vojsk.

Současně s rozhodnou činností při pronásledování je nezbytná potřebná opatrnost. Není možné totiž připustit chaotický postup a ztrátu orientace v situaci. Nerůstání úsilí vojsk prvního sledu, zachování jejich vysoké bojeschopnosti, jejich usměrňování proti nejdůležitějšímu uskupení nepřítele musí být středem pozornosti všech velitelů a štábů.